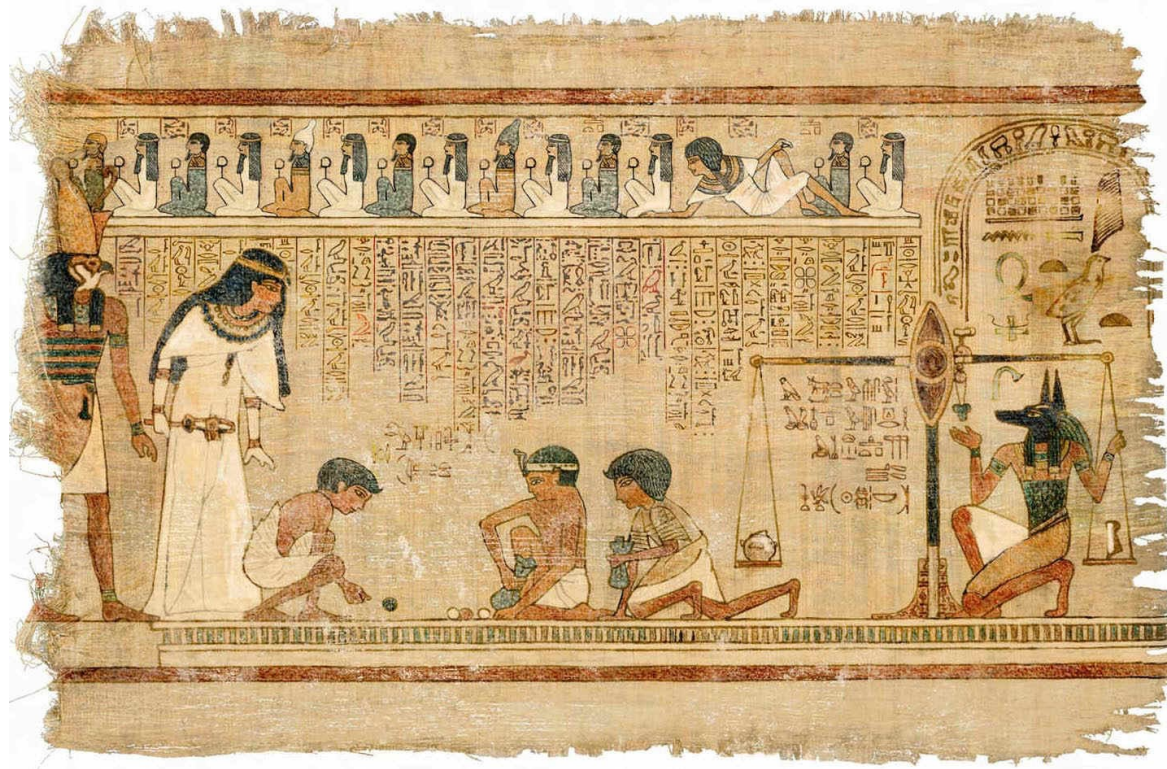

EGYPTSKÉ MÝTY

- hieroglyfy
  - vznik kolem 3.000 př.n.l.
  - hieratické (kněžší)
  - démotické (zjednodušené, 6. stol.)
  - nepoužívali při psaní samohlásky
- papyrusové svitky

Prameny

- absence jednotné kanonizované svaté knihy
  - postrádáme standardní teologický text
  - mýty starověkého Egypta zaznamenány různými způsoby
  - často se dochovalo u různých mýtů více verzí

Zdroje mýtů

- názvy pod kterými soubory textů egyptologové vydali tiskem:

1) *Texty pyramid*

- nástěnné nápisy, reliéfy, malby (zdi pyramid, hrobek, chrámů)
- nejstarší z 2.350 př.n.l. (Venisova pyramida v Sakáře)
- účel: zabezpečit vládci posmrtný život
- soubor zaříkávad, úvah a mýtů

2) *Texty rakví*

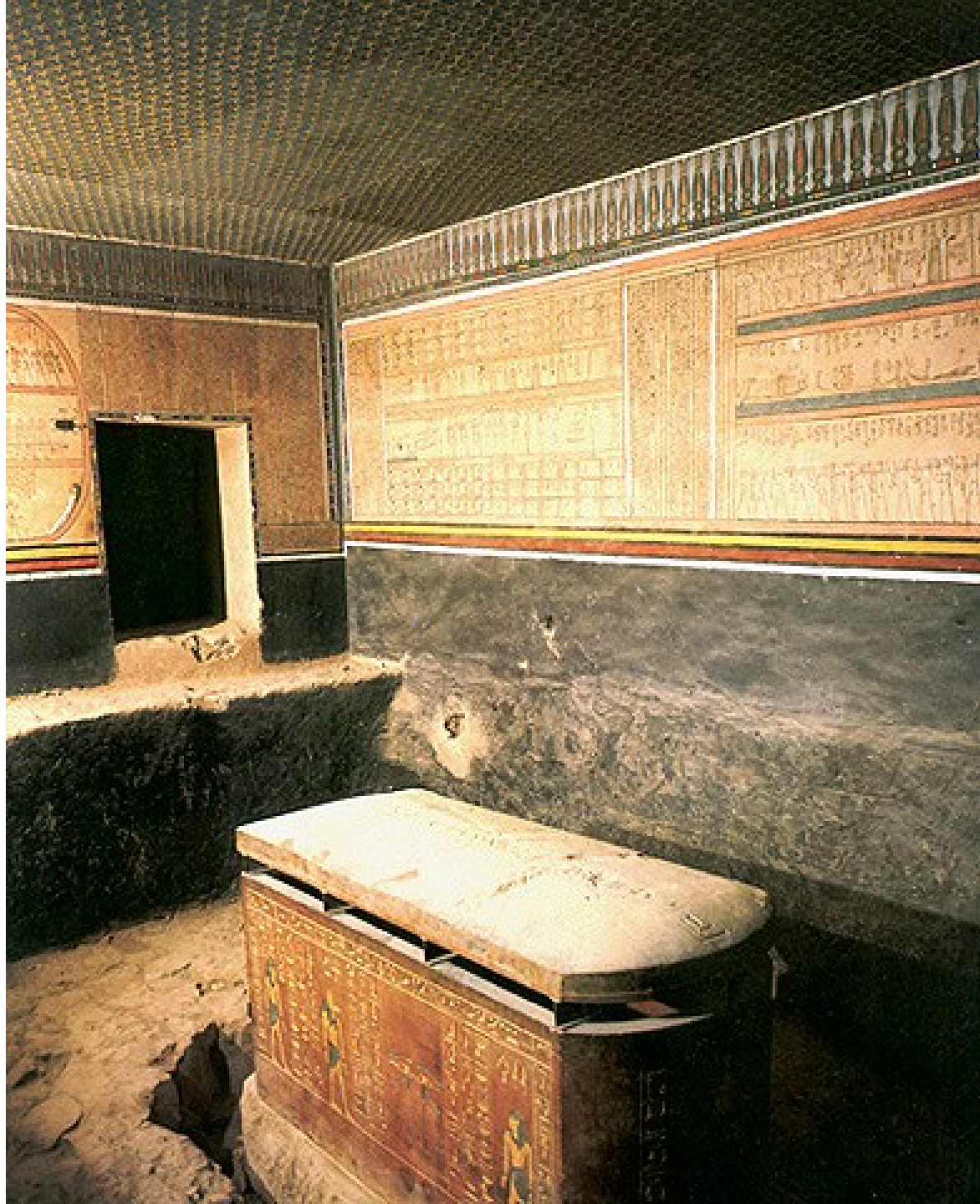
- vnitřky **sarkofágů**
- rituální nápisy vztahující se k **zádušním záležitostem** (**přechod duše** do světa zemřelých)
- obsahovaly i **mapy** záhrobní říše
- určené i obyvatelům **nižší společenské úrovně**
- ústřední postavy: **Anup** (bůh balzamování a mrtvých, měl šakalí hlavu) a **Usir** (vládce záhrobí)

3) *Kniha mrtvých*

- zápisy na **papyrech** (zachované často jen torzovitě)
- mnoho verzí
- jsou nejmladší

4) **Obelisky** a **svatyně** ve skalních výklencích

hrobka
Amenhotepa III.

Kniha mrtvých

Bohové a jejich role v mýtech

- aktéry v mýtech jsou zpravidla bohové
  - popisováni jako bytosti značně lidské: hovoří, myslí, jedí, mají city, jednají pozitivně i negativně (vedou bitvy, jezdí na člunech, slaví narozeniny, mají smysl pro humor i pro pomstu, svádějí se, opíjejí...)
  - snad vznikli na základě personifikace lidských vlastností?
  - po utvoření podoby božstva, vznikl k němu příběh – tedy mýtus (vysvětlení jeho původu, významu...)
  - potřeba se v množství bohů vyznat – členění hierarchicky, rodinné vazby (tak jako v lidské společnosti)
  - mnozí měli i své tajné jméno (zasvěcenci), znalost jména znamenala moc nad dotyčným (ovlivňování božských sil)

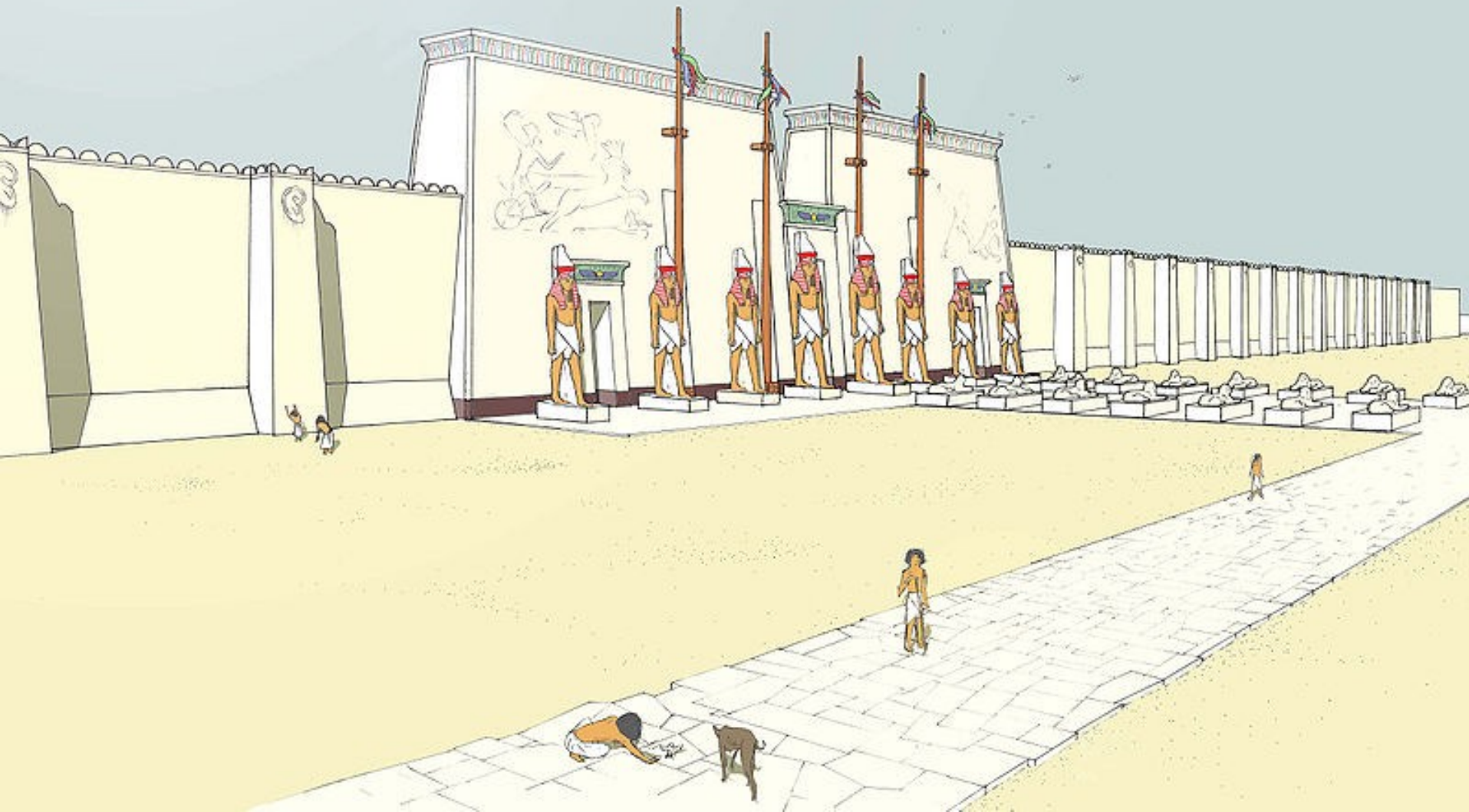
- bohové stejně jako smrtelníci stvořeni (prapůvodní božskou silou)
- lidé a zvířata stvořeni těmito božstvy
- narozeniny bohů slaveny hromadně (během 5 dnů stojících mimo 12 měsíců)
- potrava bohů: oběti od lidí (proto byl při každé zkáze světa někdo uchráněn)
- bohové – nesmrtelní, ale ne tak úplně... zemřou-li, jsou znovuzrozeni (Usir, Re)
- hlavní bohové měli střediska svých kultů (chrámy s kněžími: např. Théby, Memfis, Abydos...)
- **základní témata egyptské mytologie:**
  - stvoření, vznik, zánik, kosmické jevy, světové katastrofy...

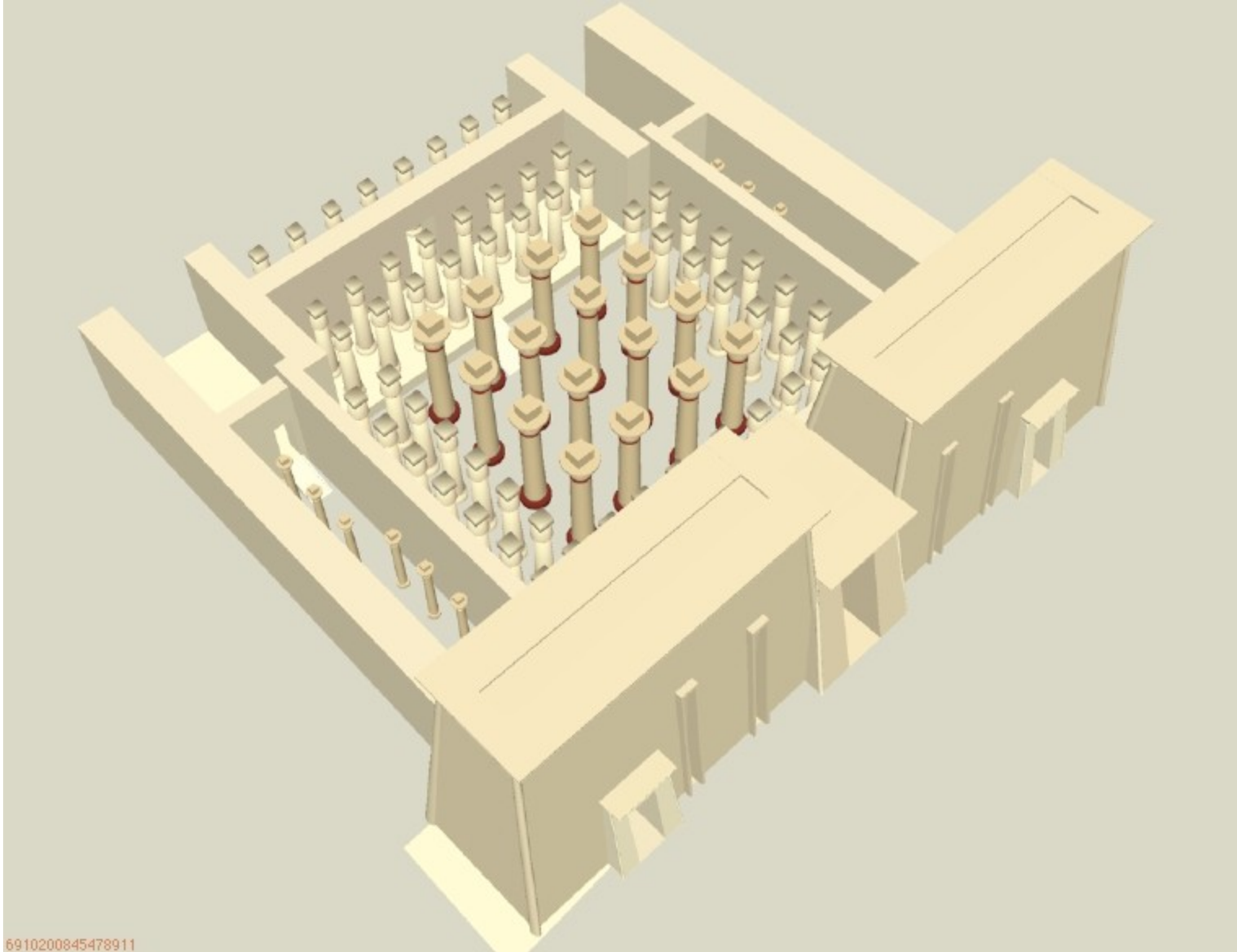
Mýtus o stvoření světa

- každé významné náboženské centrum: vlastní verze stvoření (podle uctívaného božstva)
  - byl znám nejen kněžím a písařům, ale i běžnému obyvatelstvu (podobně jako další astrální a kultovní mýty)
  - zmínky o něm i od řeckého dějepisce Hérodota (verze z Heliopole, okraj dnešní Káhiry, kult Atum-Re)
- prapůvodním bohem Stvořitelem byl **Ptah**
  - středisko jeho kultu **Memfis**
  - svou kreativitu patron **tvůrčích umělců**
  - „Na počátku byl **Ptah**. Vesmír byl temný, tichý a nehybný.“ (*Texty rakví*)

Memphis: Ptahův chrám (dnes ruiny)

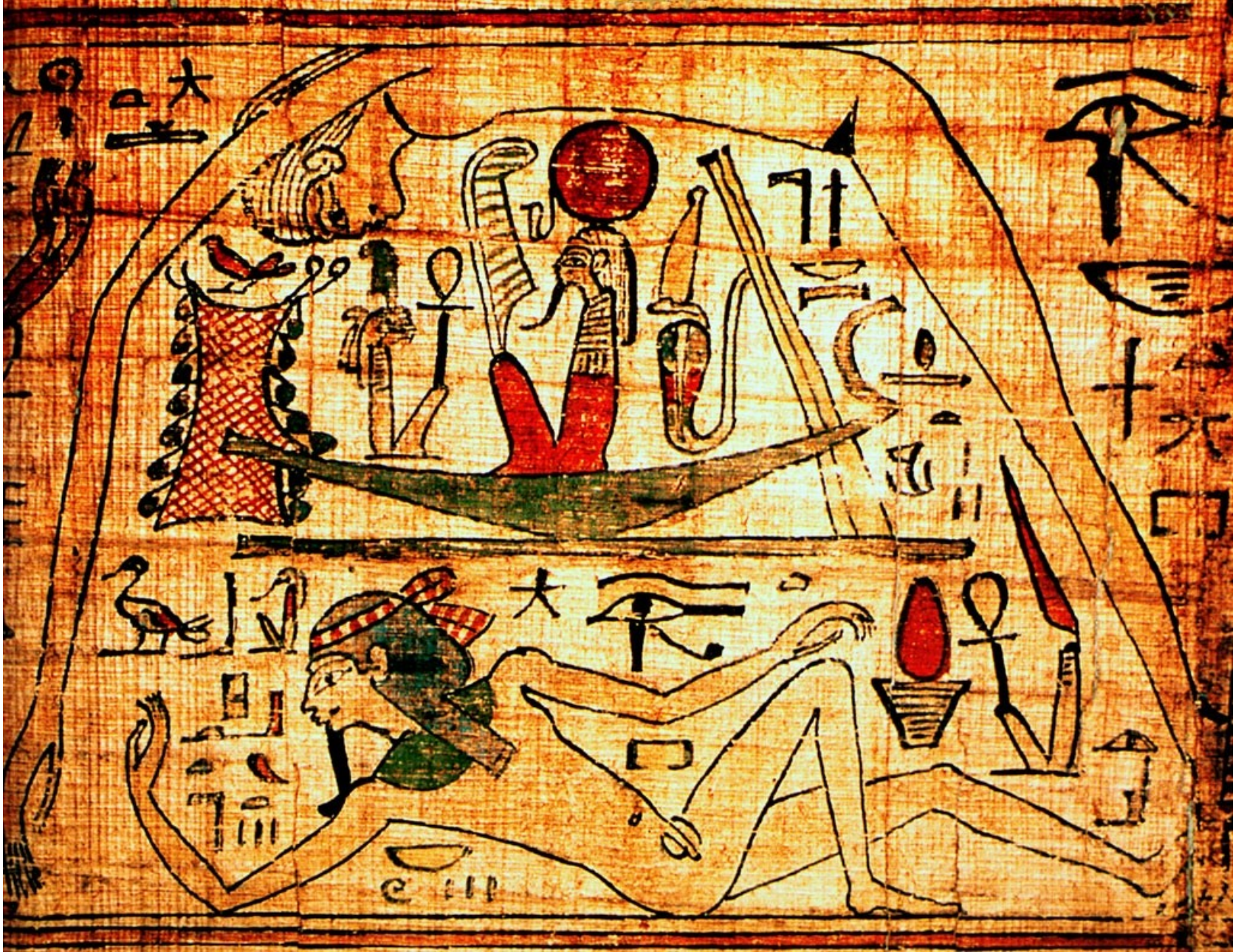

6910200845478911

Memphis: Ptahův chrám

- memfidský mýtus o 1. fázi Stvoření (Šabakův kámen):
  - **Ptah** dal život ostatním bohům prostřednictvím svého srdce (myšlenka) a jazyka (řeč)
  - Ptah je obsažen ve všem, co existuje
  - před vznikem vesmíru existoval v temnotách bezbřehý oceán nehybných vod – prabytost **Nun** (po stvoření oddělovala vesmír od záhrobní říše)
  - Egypťané se obávali, že Nun prorazí oblohu a zatopí zemi (což by v podobě hadů přežili jen 2 bohové – sluneční Atum a záhrobní Usir)
  - ozval se **Atumův** výkřik – tvořivý výbuch energie
  - později byla Ptahova role zastíněna Atumem – šlo o různé aspekty téhož boha: **Ptaha-Atuma**
  - Atum (uctíván v Heliopoli) byl demiurgem, Stvořitelem světa, jenž povstal z Nun: dítě na pahorku a zářící lotos

- Atum pak zrodil ostatní božstva:
  - „Uchopil svůj falus v sevření a vypudil z něj semeno, aby zrodil dvojčata – boha vzduchu **Šova** a bohyni vláhy **Tefnutu**.“ (promluva č. 527 z *Textů pyramid*)
  - byl patrně spojením ženského i mužského principu, proto mohl rodit sám
  - Š+T vyplivl ze svých úst jako dvojici (oddělený mužský a ženský princip)
  - stvoření Devatera prvotních bohů popisuje také tzv. *Bremner-Rhindův papyrus*
  - dvojice **Geb** a **Nut**: duální pojetí země a oblohy (původně leželi na sobě, ale na Atumův příkaz je odděluje Šov)
  - Nut coby nebeský oceán, po němž se plaví bárky, měla 2 oči: slunce a měsíc

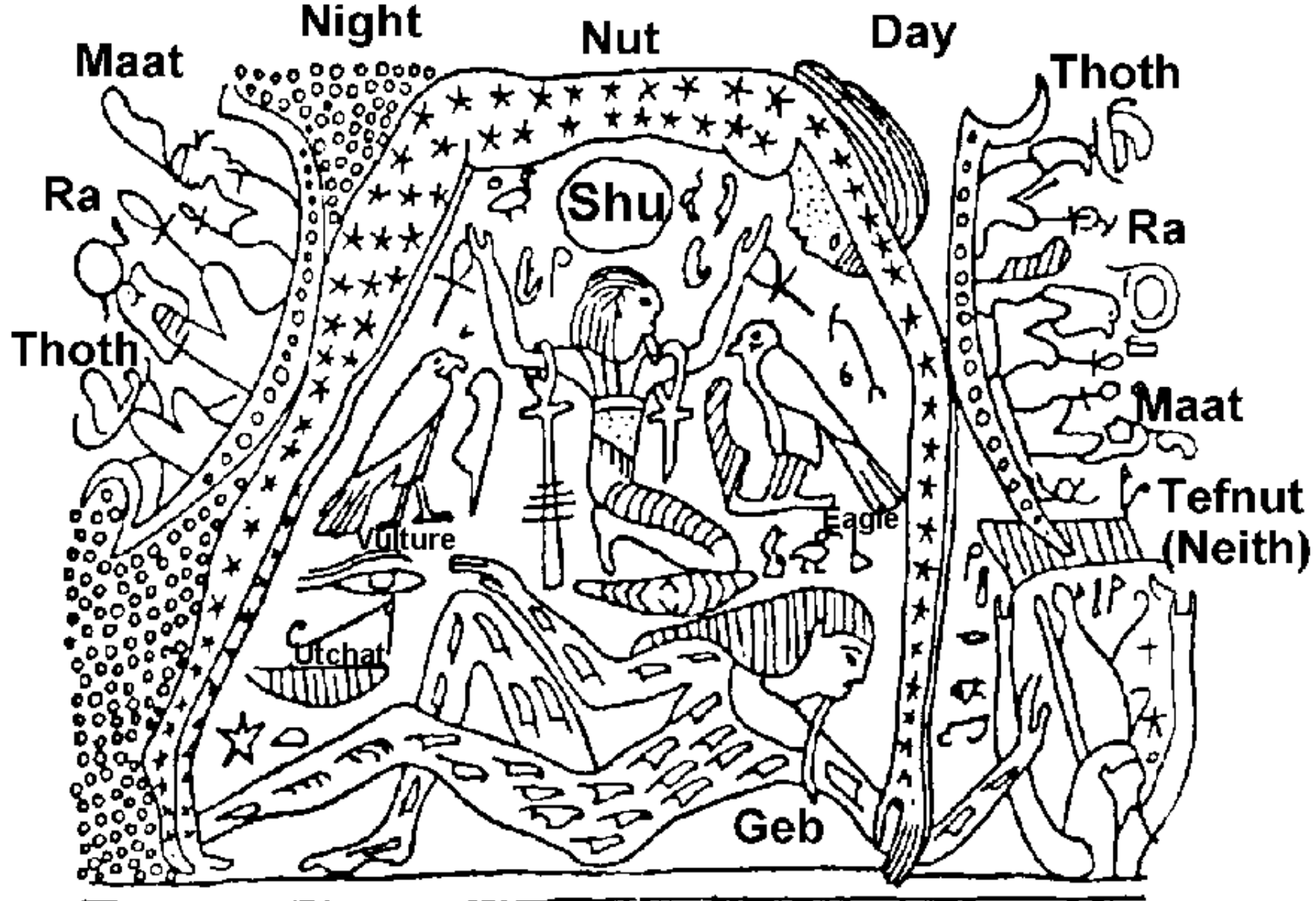
Geb a Nut

Geb, Nut, podpírající Šov

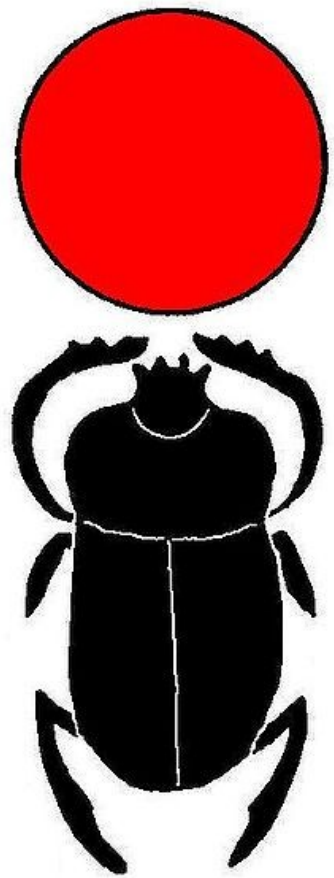

Duat of Osiris

- nebeská Nut byla též personifikací rakve i dělohy, v níž bude zemřelý znovuzrozen
- jiná verze vysvětluje i tmou a noční svit hvězd
- další verze: sluneční disk s křídly či nesený skarabem
- nejčastěji antropomorfní Re s doprovodem pluje po nebeském baldachýnu v bárce
- Geb a Nut spolu mají 4 potomky, kteří tvoří hlavní aktéry **usirovského okruhu mýtů**
  - spojení mezi staršími kosmickými božstvy a politickým světem, jemuž vládne faraon
  - **Usir** vládce zlaté éry, **Eset** jeho žena (jitřenka), **Hór** jejich syn (faraon, mladé slunce)
  - Hórově zplození i narození však předcházela smrt jeho otce

bũh Re

Ptah a Re
(bárka s diskem)

